

## Lärarhandledning för gymnasiet – Sko och mode

### Härolds AB

Välkommen att bekanta dig med företaget Härolds AB!

I början av året 1926 startade två bröder och deras far ett bolag med syfte att driva handelsrörelse och annan därmed förenlig verksamhet. Man skulle sälja kläder och saker helt enkelt. Redan året därpå ändrade man lite och bytte namn på företaget till *Aktiebolaget Sparbankskonto*. Man utformade nu sin försäljning efter en annorlunda och smart modell. Så här funkade det:

Företaget hade försäljare ute i landet som kunde visa upp företagets produkter från en katalog. De kallades för ombud. Det fanns t ex både färdigsydda kostymer och klänningar, porslin och andra saker till hemmet. Man kunde också måttbeställa kläder efter sin egen storlek. Privatpersoner gjorde sedan förskottsinsbetalningar på "sparkonton" hos Postgirokontoret i Stockholm. Dessa konton stod under ombudets och företagets gemensamma kontroll. När man hade sparat ihop tillräckligt med pengar kunde man handla hos företaget. Det man beställt levererades alltså inte förrän man hade tillräckligt med pengar sparade.

Ganska snart fick man ändra på sparkontosystemet och det ersattes med ett avbetalningssystem. Från och med 1934 bytte man namn på företaget så att det fick namnet Varuhuset Härold Aktiebolag. Vid den tiden hade postorderaffärens depåer runt om i landet vuxit till mindre butiker. Idén var att man skulle sälja de allra flesta av hemmets varor, men inte allt för många olika sorter av varje vara.

1937 startade man egen tillverkning av konfektionsvaror, d v s herr-, dam- och barnkläder i ett dotterbolag. I början av 1940-talet sysselsatte företaget Härold AB med dotterbolag Örebro konfektionsfabrik AB närmare tusentalet personer.

Från 1960-talet och framåt har företaget bytt namn och ägare flera gånger. Under en period hette det Hagenfeldt och idag heter det Dressman.

### Att jobba hos företaget

De som jobbade hos företaget som ombud blev förstås viktiga personer. De skulle ju vara duktiga på att sälja företagets produkter. Därför gav man ut en hel del instruktioner till ombuden. Ombuden skulle också hantera en hel del pengar och måste därför vara en pålitlig person. Företaget gjorde en del undersökningar innan man anställde sin personal. En del av detta finns bevarat och ger en intressant bild av hur det var att jobba i mode- och postorderbranschen vid den här tiden.

## Källmaterialet

### Familjen Fallquist

I instruktionsboken för ombuden får man stifta bekantskap med den tilltänkta kunden – i detta fall herr och fru Fallquist med döttrar. Vi får veta vad familjen har köpt från företaget under de senaste åren. Här maskeras en del helt vanliga varor i annorlunda namn. Man kan fundera över hur språket förändras över tid. Längst ner i texten finns ett antal försäljningsargument som kan vara viktiga för ombuden att ha med sig. På motsvarande sida finns också en motiverande text med bildsymboler som visar varför sparsystemet är så bra för kunden.

### Instruktioner angående inhämtandet av soliditetsupplysningar

*"Villkoren för krediten. För att en kredit skall kunna godkännas, fordras det, att kunden fyller vissa minimifordringar på sin bosättning, anställning och vilja att göra rätt för sig."* Så börjar den detaljerade instruktionen som beskriver vilka grupper det är olämpligt eller rent av förbjudet att ge kredit till. Här finns *"Färliga yrkesgrupper"* såsom Agenter och resande försäljare, cirkusanställda och tivoliarbetare, hotell- och restaurangpersonal, hembiträden och sjukvårdsbiträden, lant- och trädgårdsarbetare, sjömän samt vägarbetare och rallare.

Därtill kommer de s.k. *"Förbjudna yrkesgrupperna"*, zigenare och tattare samt utlänningar som inte få borgen av sin arbetsgivare. Till dessa finns ingen ursäkt, om kredit beviljas. Överträdelse betraktas som ett tjänstefel. Instruktionerna ger en inblick i den människosyn som rådde vid 1960-talets början.

Dokumentet innehåller också instruktioner för *"kreditundersökning i praktiken"* och *"en kund blir förhörd."*

### Inkasseraren

Dokumentet innehåller instruktioner till inkasseraren om hur denne skall uppträda i kundkontaktarna. *En god inkasserare måste veta vad han vill och ha "råg i ryggen"*.

Här finns också instruktioner om hur man kan hantera bråkiga kunder och vilka argument man kan använda som påtryckning mot kunden.

### Einar Dahlgren – en duktig medarbetare i Härolds ombudskår

Beskrivningen om hur den duktiga medarbetaren anställdes och arbetade i Kungälv. Artikeln fanns införd i *"Korrespondenten"* en ombudstidning 1937. Här beskrivs ingående hur han blir rekryterad till företaget och blir ombud 634 i Kungälv. Han förbättrar snabbt de sedan tidigare dåliga resultaten och blir i intervjuform utfrågad om hur han bedriver sitt arbete.

## **Ansökan om agentur**

I maj 1939 ansöker ynglingen Volge Andersson från Valbo om att få bli ombud. Han är då 26 år gammal. För att kunna ansöka om uppdraget måste han visa att han har någon som går i borgen för honom då han inte har någon egen förmögenhet. Det gör lantbrukaren Martinsson och handlanden Backlund. Uppenbarligen har Härolds AB beställt en soliditetsupplysning om borgenärerna och hur de blev bedömda kan du läsa i dokumentet. Volge blir godkänd som ombud och skriver kontrakt med företaget. I kontraktet kan man läsa vad han förbinder sig som ombud hos företaget och dessutom vad han får i provision. De båda borgenärerna får underteckna en garantiförbindelse där de står ansvariga ”en för båda och båda för en” för ett belopp upp till femhundra kronor.

## **Skoleleven Ebbe Larssons tillstånd för att få arbeta som varubud**

Inför julen 1950 vill den då 13-årige Ebbe Larsson börja jobba som varubud, d.v.s. det som oftast kallats springpojke. Vid denna tid har arbetsskyddslagstiftning börjat göra att man måste ansöka om dispens för att få jobba när man är så ung. Läs i det beviljade tillståndet om vilka regler som gäller för att Ebbe ska få jobba och hur hans arbetstider regleras i tillståndet.

## **Sveriges skomodellös no 1. Tidningen Vi 1936**

Tidningsartikeln handlar om skomodellösen fröken Bergström vid KF:s skofabrik i Örebro. I artikeln ges en detaljerad beskrivning av hennes utbildningsväg till yrket.

## **Diverse reklambilder ur Häroldskatalogen 1936**

Bilderna visar hur modet för barn, ungdomar och vuxna såg ut vid 1930-talets mitt. Bilderna på barnkläder är de enda i hela katalogen. Det är påtagligt hur barn är små vuxna och hur lika ungdomskläderna är de vuxnas kläder. I reklambilderna för herrkostymer kallas en modell för Adolf och modellerna har cigaretter/pipa i handen, något som vore otänkbart i dag. Även sättet som kläderna marknadsförs på är annorlunda mot dagens.

## **Tips och länkar**

- [http://ludvigs.nu/?page\\_id=809](http://ludvigs.nu/?page_id=809) Här finns en hel bok utlagd om skotillverkning från medeltid och framåt. Det finns även bilder från hans verkstad.
- <http://www.skoindustrimuseet.se/museet.html> skoindustrimuseet i Kumla
- <http://www.filmarkivet.se/sv/Film/?movieid=84> 11 minuters film om skoindustrin och tillverkningen i Örebro från 1940

## **Kursmål som är relevanta för materialet**

### **Historia 1a1**

Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situa-

tion. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet.

Tolkning och användning av olika slags källmaterial.

### **Historia 1a2**

Olika historiska frågeställningar och förklaringar kring långsiktiga historiska förändringsprocesser i ett kronologiskt perspektiv som speglar både kontinuitet och förändring, till exempel befolkningsutveckling, statsbildning, jordbrukets utveckling och olika syn på människors värde, på makt och på könsmönster.

Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet.

Kritisk granskning, tolkning och användning av olika slags källmaterial utifrån källkritiska kriterier och metoder.

### **Historia 1b**

Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet.

Kritisk granskning, tolkning och användning av olika slags källmaterial utifrån källkritiska kriterier och metoder.

### **Historia 2a**

Granskningar och tolkningar av historiskt källmaterial, till exempel arkivmaterial, pressmaterial och databaser, som utgångspunkt för behandling av historiska frågeställningar.

Hur historia används inom olika kulturformer. Betydelsen av olika historiska teman inom olika genrer, till exempel film, litteratur och musik samt inom olika former av ungdomskultur.

### **Historia 2b**

Granskningar och tolkningar av historiskt källmaterial, till exempel arkivmaterial, pressmaterial och databaser, som utgångspunkt för behandling av historiska frågeställningar.

Hur historia används inom olika kulturformer. Betydelsen av olika historiska teman inom olika genrer, till exempel film, litteratur och musik samt inom olika former av ungdomskultur.

### **Historia 3**

Olika metoder för att söka, bearbeta och sammanställa historiskt källmaterial, till exempel genom arkiv, muntlig historia eller digitala media.

Källkritiska och metodiska problem förknippade med behandlingen av olika typer av historiskt källmaterial inom till exempel politisk historia, socialhistoria eller miljöhistoria.

Hur undersökningar baserade på primärkällor utifrån en formulerad historisk frågeställning genomförs samt hur resultatet kan sammanställas, presenteras och ventileras.

Hur historia används inom kulturarvssektorn, till exempel arkiv, bibliotek och museer utifrån ett regionalt eller lokalt perspektiv.